

PUTEREA LUCRULUI JUDECAT

Marina CADUC, Facultatea de Drept

The actuality of chosen theme is determined by the importance of the decisions, which are endowed by the state with particular force that prohibits to reconsider the same issue, litigation.

Thus, the force of res judicata came from the need of legal certainty, because without the respect due to the principle of res judicata, justice would be useless, and the decisions would have no practical use.

La origine, justiția era menită să echilibreze nedreptățile existente în societate, această funcție fiind păstrată și până în prezent. Astfel, activitatea de înfăptuire a justiției este una din formele fundamentale de activitate ale fiecărui stat și se realizează prin intermediul instanțelor judecătorești, care sunt competente în soluționarea conflictelor apărute în societate. Totodată, pentru realizarea cât mai eficientă a funcțiilor sale, hotărârile ce emană de la instanțe au fost înzestrate de către stat cu o forță particulară care interzice repunerea în discuție a aceluiași litigiu, acest efect fiind numit puterea lucrului judecat.

Acest efect interesează ordinea publică și are drept scop înlăturarea contradicțiilor între hotărârile judecătorești, care ar slăbi respectul datorat justiției, de natură să micșoreze încrederea și demnitatea de care trebuie să se bucure în orice stat puterea judecătorească.

Puterea lucrului judecat, ca efect principal al unei hotărâri judecătorești constituie scopul oricărui proces de judecată. Or, în caz contrar, adică în lipsa acestui efect, nici o parte nu ar fi sigură de stabilitatea unei soluții date într-un proces. Astfel, în prezența unui litigiu între părți, care este dedus spre soluționare în instanță, oricare ar fi hotărârea dată, nu este posibil să tranșăm în fapt litigiul, decât cu ajutorul unui instrument juridic înzestrat cu „autoritate” astfel încât oricare ar trebui să i se supună.

Hotărârea dată de instanță și înzestrată cu puterea de lucru judecat, chiar din momentul pronunțării trebuie primită ca un adevăr, dat fiind faptul că uneori adevărul nu poate fi aflat în alt mod. Chiar și în cazul unor eventuale erori, admise în cadrul procesului, care ar cauza pronunțarea unei hotărâri incorecte, părțile nu sunt prizoniere ale puterii lucrului judecat, având posibilitatea să facă uz de dreptul de a exercita căile de atac, totodată puterea lucrului judecat consolidându-se odată cu epuizarea acestora.

De asemenea, acest coraport dintre puterea lucrului judecat a unei hotărâri și posibilitățile limitate și prescrise ale părților de a exercita căile de atac creează un echilibru perfect între interesele societății, adică securitatea raporturilor juridice și interesele părților în proces care nu pot fi luate printr-o hotărâre.

De asemenea, dat fiind faptul că o hotărâre judecătorească exprimă sau tinde să exprime un adevăr, acesta fiind după natura sa imuabil, este firesc să fie înzestrată cu acest caracter și însăși hotărârea.

Puterea lucrului judecat a fost consacrată în Codul de procedură civilă al RM ca o prezumție legală absolută, ce împiedică partea care a pierdut procesul să repună în discuție dreptul recunoscut prin acea hotărâre. Astfel, potrivit art.254 alin (3) CPC: „după ce hotărârea rămâne irevocabilă, părțile și ceilalți participanți la proces, precum și succesorii lor în drepturi, nu pot înainta o nouă cerere de chemare în judecată cu aceleași pretenții și în același temei, nici să conteste în alt proces faptele și raporturile juridice stabilite în hotărârea judecătorească irevocabilă”.

Totodată, pentru ca judecata celei de-a doua acțiuni să fie oprită prin invocarea excepției de lucru judecat este necesară existența triplei identități: de părți, de obiect și de cauză.

Identitatea de părți: *eadem condicio personarum*. Acest element al puterii lucrului judecat presupune existența acelorași părți în aceeași calitate juridică, pentru că ceea ce este judecat între două persoane nu poate profita și nici nu poate dăuna terților.

Identitatea de obiect: *eadem res*. Identitatea de obiect presupune reclamarea aceluiași beneficiu juridic imediat cu cel dedus judecății anterior, formularea aceleiași pretenții, nu numai cu referire la obiectul material, ci și la dreptul subiectiv care poartă asupra acestuia.

Identitatea de cauză: *eadem causa petendi*. Ceea ce trebuie verificat pentru identificarea acestui element este fundamentul (actul sau faptul juridic, ori material) pe care se sprijină dreptul al cărui valorificare se urmărește prin intermediul acțiunii, împreună cu împrejurările de fapt care au generat promovarea acțiunii.

Neîndoielnic, puterea lucrului judecat implică două „aspecte” sau „efecte”: un efect pozitiv și un efect negativ. Efectul pozitiv al lucrului judecat – *actio iudicati* – semnifică faptul că partea care a dobândit câștig de cauză poate să execute hotărârea, cât timp executarea nu se prescrie; efectul negativ – *exceptio rei iudicati* – semnifică faptul că partea interesată poate ridica excepția puterii lucrului judecat când același litigiu, între aceleași părți, cu aceeași cauză și cu același obiect, este reluat.

Puterea lucrului judecat este atașată, în principal, dispozitivului hotărârii, fiind înregistrate cu această calitate și acele considerente prin care se dezleagă elemente ale raportului juridic litigios, considerente indisolubil legate de dispozitiv, care constituie „sufletul și nervul” deciziei instanței.

Principiul securității și stabilității raporturilor juridice impune respectarea lucrului judecat al hotărârilor judecătorești irevocabile, fiind unul din elementele fundamentale ale principiului preeminenței dreptului. Precum a

indicat în repetate rânduri CEDO, o soluție definitivă a oricărui litigiu nu trebuie rediscutată; excepție de la acest principiu poate fi făcută doar în cazurile în care reexaminarea este necesară în virtutea circumstanțelor fundamentale și obligatorii; revizuirea nu trebuie tratată ca un recurs în anulare și nici existența a două păreri asupra aceleiași probleme nu poate servi drept temei pentru reexaminare. Din acest considerent, dreptul de exercitare a acestei căi de atac, în baza temeiurilor expres prevăzute de către legislație, trebuie valorificat cu bună-credință, și nu în scopul de a exercita un „apel camuflat”.

În concluzie, instanțele sunt obligate să țină cont de constatările de fapt din procedurile judiciare anterioare, iar dezlegarea asupra unei probleme de drept date printr-o hotărâre irevocabilă este de natură să clarifice din acel moment acea problemă, creând speranța legitimă că ea nu va mai fi negată de o altă instanță de judecată într-o procedură ulterioară. Totodată, de la acest principiu poate fi făcută și excepție – revizuirea hotărârilor irevocabile, însă doar în cazurile în care reexaminarea este necesară în virtutea circumstanțelor fundamentale și obligatorii.

În baza analizei întreprinse s-a reținut un aspect de natură să contribuie la perfecționarea cadrului legal actual în materia puterii lucrului judecat, și anume – completarea temeiurilor de declarare a revizuirii cu următorul temei: existența a două hotărâri judecătorești irevocabile contradictorii (sau care nu se pot concilia). Potrivit modificării propuse, se va asigura respectarea lucrului judecat, se va evita existența unor hotărâri contradictorii care ar periclita ordinea de drept și securitatea raporturilor juridice, precum și s-ar limita unele abuzuri de drepturi din partea justițiabililor.